

AJALOO AINEKAVA

gümnaasiumi 12. klassile

1. Eesmärgid:

Ajalooõpetuse eesmärk on kujundada õppijaid, kes on suutelised analüüsima ja mõistma maailma, milles nad elavad, ning tunnevad asjaolusid ja sündmusi, mis on maailmas juhtunud. Ajalooõpetuses omandavad õpilased kultuuriruumis orienteerumiseks teadmisi oma kodukoha ning maailma minevikust ja kultuuripärandist ning erinevatest väärtussüsteemidest. Aine vahendusel hakkab õpilane teadvustama, analüüsima, kriitiliselt hindama ja tõlgendama minevikusündmusi ning -protsesse, nende omavahelisi seoseid ja seoseid tänapäevaga ning ajaloosündmuste erineva tõlgendamise põhjusi.

Ajalooõpetusega taotletakse, et õpilane:

- 1) tunneb huvi mineviku vastu ja teadvustab enda võimalusi mineviku uurijana ning ajaloos osalejana, määratleb end oma rahva liikmena, eurooplase ja maailmakodanikuna;
- 2) tunneb ajalugu ajastut iseloomustavate sündmuste, protsesside, vaimulaadi ja isikute kaudu;
- 3) mõistab ajaloosündmuste ja protsesside põhjuse-tagajärje, sarnasuse-erinevuse, järjepidevuse olemust ning erineva tõlgendamise põhjusi, võtab oma seisukohti kujundades arvesse ajastu konteksti;
- 4) väärtustab kultuurilist mitmekesisust ning mõistab seda ühiskonna rikkuse ja arengu eeldusena, teadvustab oma võimalusi kultuuripärandi säilitajana ning edasikandjana;
- 5) leiab ja analüüsib kriitiliselt ajalooteavet sisaldavat infot, hindab allikate usaldusväärsust ning kasutab erinevaid teabeallikaid eesmärgipäraselt;
- 6) mõistab ja tunnustab inimeste, vaadete ja olukordade erinevusi, kujundab ning põhjendab oma seisukohta, analüüsib ja hindab oma tegevust ning näeb ja korrigeerib oma eksimusi;
- 7) teab ja kasutab kontekstis ajaloo põhimõisteid ning eristab ajaloofakti tõlgendusest ja arvamusest;
- 8) tunneb ja kasutab erinevaid õpivõtteid, tekstiliike, infokanaleid ja IKT vahendeid, väljendab oma teadmisi ja oskusi suuliselt ja kirjalikult ning kaitseb argumenteeritult oma seisukohta.

2. Õppesisu

1. I kursus „Lähiajalugu I – Eesti ja maailm 20. sajandi esimesel poolel“

1.1. Maailm Esimese maailmasõja eel.

- Suurriikide arengujooned: poliitiliste süsteemide erinevused, Venemaa.
- Maailma majandus: teadusrevolutsioon, monopolid, kapitali eksport, vabaturumajandus ja proteksionism.
- Suurriikide liidud: kujunemise põhjused ja tagajärjed.

1.2. Esimene maailmasõda.

- Esimese maailmasõja põhjused. Sõdivad pooled ja tähtsamad sõjatandrid.
- Esimese maailmasõja tagajärjed: impeeriumide lagunemine, uute rahvusriikide sünd Euroopas, uus maailmakord ja Rahvasteliit.
- Eesti iseseisvumine: eeldused, iseseisvumine, Vabadussõda, Tartu rahu.

1.3. Maailmasõdadevaheline aeg: demokraatia ja diktatuurid.

- Euroopa-kesksus ning rahvusvahelised suhted.
- Demokraatia laienemine. Demokraatia põhijooned Suurbritannia, Prantsusmaa ja USA
- näitel: poliitiline süsteem, majandus, ühiskonnaelu.
- Majanduskriis: põhjused, levik ja mõju, Roosevelti uus kurss.
- Autoritarism, totalitarism: fašism, natsionaalsotsialism, kommunism. Diktatuuride iseloomulikud jooned, eripara ja levik: poliitiline süsteem, majandus, ühiskonnaelu.
- Uute konfliktide kujunemine, kriisikolded.
- Eesti tee demokraatialt autoritarismile: poliitiline süsteem, majandus, ühiskonnaelu.

1.4. Teine maailmasõda

- Teine maailmasõda kui Esimese maailmasõja jätk. Teise maailmasõja põhjused: Saksamaa, Nõukogude Liidu ja Jaapani agressiivne välispoliitika ning demokraatlike lääneriikide lepituspoliitika nurjumine.
- Sõdivad pooled: Saksamaa ja tema liitlased. Hitleri-vastane koalitsioon ning selle kujunemine: Atlandi harta, Teherani, Jalta ja Potsdami konverentsi tähtsus.
- Tähtsamad sõjatandrid ja lahingud: rinded, tähtsamaid lahingud (Pearl Harbor, Moskva, Midway, Stalingrad, Kursk, El-Alamein, Normandia dessant).
- Teise maailmasõja tulemuste vastuolulisus ja selle tagajärjed maailma poliitilisele, majanduslikule ning ideoloogilisele arengule.
- Eesti Teises maailmasõjas: iseseisvuse kaotamine, okupatsioonid, sõjakaotused ja -kahjud, sõja mõju inimeste elukäikudele. Pagulaskond.

2. II kursus „Lähiajalugu II – Eesti ja maailm 20. sajandi teisel poolel“

2.1. Külma sõda

- Külma sõja kujunemine ja selle avaldumise vormid: võidurelvastumine, liidud.
- Kriisid: Korea sõda, Suessi kriis, Kuuba kriis, Vietnami sõda, Berliini kriisid.
- Kahepooluseline maailm: USA ja NSVLi vastasseis.
- Lõhestatud Saksamaa: lõhestamine, kahe Saksa riigi vahelised suhted.

2.2. Demokraatlik maailm pärast Teist maailmasõda

- USA: poliitiline süsteem, majandus, ühiskonnaelu.
- Ühise Euroopa integratsiooni otsingud. Euroopa integratsioon.

2.3. NSVL ja kommunistlik süsteem

- Kommunistliku süsteemi kujunemine.
- Ida-blokk: poliitiline süsteem, majandus, ühiskonnaelu, Moskva poliitika ja kriisid: Ungari ülestõus, Praha kevad, Poola kriisid, solidaarsus.
- Kommunistlik Hiina.
- NSVL: stalinism, sula, stagnatsioon.
- Eesti NSV: ühiskond, majanduse areng, rahvastik, vastupanu vormid, suhted väliseestlastega.

2.4. Maailm sajandivahetusel

- Majanduslikud ja poliitilised reformid NSVLis.
- NSVLi ja kommunistliku süsteemi lagunemine. Berliini müüri langemine. Külma sõja lõpp ja geopoliitilised muudatused: poliitilise kaardi muutumine.
- USA rolli muutus: uus jõudude vahekord maailmas.
- Eesti iseseisvuse taastamine. Integratsioon Euroopasse ja maailma: laulev revolutsioon, riikluse taastamine.
- Uued pingekolled: Balkani kriis

Gümnaasiumi lõpuks õpilane:

- 1) analüüsib ajalooajalooperioodide iseloomulikke tunnuseid, vaimulaadi ja erinevuste põhjusi, mõistab ja analüüsib ajaloolise arengu jätkuvust ja muutuste põhjusi, mõistab minevikus elanud inimeste elu ajaloolises kontekstis ning üksiksiku valikute ja otsuste tähtsust inimkonna ajaloo kujundamisel;
- 2) analüüsib Eesti ajalugu Euroopa ja maailma ajaloo kontekstis ning mõistab vastastikuseid seoseid;
- 3) mõistab tänapäeva Eesti ühiskonna kujunemise ajaloolist tausta, tunneb ära mineviku mõjutusi;
- 4) mõistab, et inimeste eluviisi, väärtushinnanguid ja ühiskonnaelu mõjutavad religioon ja ideoloogiad, mõistab teaduse ning kultuuri arengu ja tehnoloogiliste muutuste mõju ühiskonnale ja nende vastastikuseid seoseid;
- 5) mõistab suurriikide mõju maailma majandusele ning poliitikale eri ajastutel, analüüsib riikidevahelist koostööd ja konfliktide lahendamise viise;
- 6) analüüsib demokraatlike ja mittedemokraatlike riikide arengu põhijooni;
- 7) mõistab ajaloosündmuste ja -protsesside erineva tõlgendamise põhjusi ja tagajärgi, analüüsib kriitiliselt infot, eristab fakti arvamusest;

- 8) tunneb inimkonna kultuurisaavutusi ja mõistab kultuuri järjepidevust;
- 9) mõtestab enda rolli kultuuri kandjana ja kultuuripärandi säilitajana, teadvustab kultuurilist mitmekesisust ja kultuuri rolli enesemääratlemises;
- 10) mõistab inimtegevuse ja keskkonna vastastikust mõju.

3. Õpitulemused

12 klassi lõpetaja:

- 1) kirjeldab suurriikide arenguhooni ja rolli muutumist rahvusvahelistes suhetes;
- 2) teab suurriikide sõjalis-poliitilisi blokke ning analüüsib Antanti ja Kolmikliidu taotlusi;
- 3) tunneb maailma poliitilist kaarti enne Esimest maailmasõda: näitab kaardil suurriikide sõjalistesse blokkidesse kuuluvaid riike, koloniaalimpeeriume;
- 4) iseloomustab maailma majanduse arenguhooni; analüüsib teaduse ja tehnika mõju;
- 5) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid: imperialism, monopol, Antant, Kolmikliit.
- 6) analüüsib Esimese maailmasõja põhjusi ning sõdivate poolte taotlusi;
- 7) analüüsib Esimese maailmasõja tagajärgi ja mõju maailma arengule;
- 8) analüüsib Eesti omariikluse saavutamise eeldusi ja protsessi;
- 9) teab Eesti Vabadussõja tähtsamaid sündmusi ning kirjeldab sõja käiku kaardi alusel;
- 10) mõistab Vabadussõja ja Tartu rahu tähendust Eesti Vabariigi kindlustumisel;
- 11) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid Veebruarirevolutsioon, autonoomia, Asutav Kogu, Landeswehr, Tartu rahu, Päästekomitee, iseseisvusmanifest;
- 12) teab, kes olid Nikolai II, Vladimir Lenin, Jaan Poska, Johan Laidoner ja Konstantin Päts, ning iseloomustab nende tegevust.
- 13) analüüsib ning võrdleb rahvusvahelisi suhteid 1920. ja 1930. aastail ning teab muutuste põhjusi;
- 14) iseloomustab majanduse arengut maailmasõdadevahelisel perioodil ning selgitab majanduskriisi põhjusi ja mõju;
- 15) analüüsib ning võrdleb demokraatlikku ja diktatuurset ühiskonda;
- 16) analüüsib Eesti ühiskonna poliitilist arengut 1920. ning 1930. aastail, selgitab autoritarismi kujunemise põhjusi ja mõju ühiskonnale ning iseloomustab vaikivat ajastut;
- 17) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid: demokraatia, diktatuur, autoritarism, totalitarism, kommunism, NSVL, fašism, natsionaalsotsialism, Rahvasteliit, Versailles' süsteem, vaikiv ajastu, vabadussõjalased;
- 18) teab, kes olid Jossif Stalin, Adolf Hitler, Benito Mussolini, Franklin Delano Roosevelt, Konstantin Päts ja Jaan Tõnisson, ning iseloomustab nende tegevust.
- 19) iseloomustab Teise maailmasõja põhjusi ja tagajärgi;
- 20) kirjeldab sõjategevust kaardi järgi;
- 21) teab Hitleri-vastase koalitsiooni kujunemislugu;
- 22) analüüsib Teise maailmasõja mõju Eesti ajaloole;
- 23) teab, kes olid Winston Churchill, Charles de Gaulle, Dwight Eisenhower, Georgi Žukov, Johannes Vares ja Otto Tief, ning iseloomustab nende tegevust;
- 24) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid: Anšluss, Münchener konverents, MRP, baaside leping, okupatsioon, Suvesõda, Atlandi harta, ÜRO, Talvesõda.

- 25) analüüsib Külma sõja põhjusi ja kujunemist ning teab avaldumisvorme ja Külma sõja kriiside tekkimise põhjusi ning osaliste taotlusi ja tulemusi;
- 26) teab, kes olid Harry Truman, John Fitzgerald Kennedy, Nikita Hruštšov, Fidel Castro ja Konrad Adenauer, ning iseloomustab nende tegevust;
- 27) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid: külma sõda, kriisikolle, NATO, VLO, võidurelvastumine, raudne eesriie.
- 28) analüüsib demokraatlike riikide arengu põhijooni;
- 29) teab Euroopa integratsiooni kujunemist ja põhietappe;
- 30) teab, kes oli Robert Schumann, ning iseloomustab tema tegevust;
- 31) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid: Euroopa Liit, Euroopa Nõukogu, OSCE.
- 32) analüüsib kommunistliku süsteemi kujunemislugu ja erinevaid arenguetappe;
- 33) iseloomustab NSVLi ühiskonnaelu arengut;
- 34) analüüsib kommunistliku süsteemi kriiside põhjusi ja tagajärgi ja Eesti ühiskonna arengut Nõukogude okupatsiooni ajal;
- 35) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid: kollektiviseerimine, industrialiseerimine, dissidentlus, Brežnevi doktriin, plaanimajandus, sotsialismileer, liiduvabariik;
- 36) teab, kes olid Jossif Stalin, Nikita Hruštšov, Leonid Brežnev, Mao Zedong, Johannes Kábin, Aleksander Dubček ja Lech Walesa, ning iseloomustab nende tegevust.
- 37) analüüsib kommunistliku süsteemi lagunemise põhjusi;
- 38) teab ja näitab muutusi maailma poliitilisel kaardil pärast Külma sõja lõppu;
- 39) analüüsib jõudude vahekorra muutusi rahvusvahelistes suhetes ning uute pingekollete kujunemist;
- 40) analüüsib Eesti iseseisvuse taastamist ning teab riikluse ülesehitamise käiku;
- 41) selgitab Eesti integreerumist Euroopasse ja maailma;
- 42) teab, kes olid Ronald Reagan, Mihhail Gorbatšov, Boris Jeltsin, Arnold Rüütel, Lennart Meri, Edgar Savisaar ja Mart Laar, ning iseloomustab nende tegevust;
- 43) seletab ja kasutab kontekstis mõisteid: perestroika, glasnost, laulev revolutsioon, Rahvarinne, Balti kett, interrinne, ERSP, Eesti Kongress.

4. Hindamine.

- Kujundav
- Jooksev
- Kokkuvõttev

Jooksva hindamise puhul õpilasel peab olema mitte vähem kui 3 jooksvat hinnet, mille alusel moodustub kursuse lõplik hinne.

Jooksev hindamine sisaldab:

- Hinded suulise vastuse eest
- Hinded kirjaliku küsitluse alusel

- Esitluste eest

Iga kursus viiakse läbi vähemalt üks kontrolltöö või mõned kontrolltööd / testid.

Kokkuvõttev kontrolltöö on kohustuslik õpilasele, kellel puudub/puudevad hinne/hinded jooksva kontrolltöö eest. Õpetaja võib õpilast hinnata vestluse käigus.

Kokkuvõtva kontrolltöö põhjal, mis sisaldab kõiki hindava perioodi teemasid, võib panna kõrgema kokkuvõtva hinde.

Ajaloos hinnatakse õpilaste teadmisi ja oskusi tähtsamate ajaloosündmuste ja -nähtuste analüüsi nõudvate ülesannete kaudu. Allikaanalüüsi puhul hinnatakse allikast olulise info leidmist, selle tõlgendamist ja võrdlemist, kommenteerimist ning usaldusvärsuse üle otsustamist. Arutluse puhul hinnatakse kirjutise vastavust teemale, ajastu- ja teemakohaste faktide teadmist, analüüsi, võrdlemise, seoste loomise ja järelduste tegemise oskust ning isikliku suhtumise väljendamist põhjendatud hinnangute kaudu.

Hindamise kriteeriumid

5	<ol style="list-style-type: none"> 1) Analüüsib kriitiliselt infot, erinevaid teabeallikaid, sh ajalookaarte ja seisukohti, hindab allika või käsitluse usaldusvärsust, eristab fakti arvamusest; selgitab sündmuste või protsesside erineva tõlgendamise põhjuseid. 2) Kasutab ajaloolist sõnavara väga heal tasemel. 3) Korrigeerib oma eksimusi, koostab uurimusi ja kaitseb oma uurimistööd. 4) Funktsionaalne kirjaoskus lai (kriitiline mõtlemine, arutlusoskus, järelduste tegemine ja seoste loomine ning oma seisukoha kujundamine ja põhjendamine). 5) Osaleb diskussioonis aktiivselt. Osaleb muuseumi tundides aktiivselt. 6) Kasutab IKT vahendeid info hankimiseks ning oma töötulemuste esitlemiseks. 7) Allikaanalüüs - leiab olulise info, oskab selle tõlgendada ja kommenteerida. Leiab info erinevatest teabeallikatest (sh tööd kaartide, dokumentide, allikmaterjali ja piltidega) oskab seda infot kasutada, kriitiliselt hinnata ja analüüsida. 8) Tunneb ajaloolaste mõisteid ja fakte ja oskab kontekstis kasutada. 9) Tunneb ajalooliste ajastute iseloomulikke tunnuseid ja vaimulaadi. Tunneb ajalooliste ajastute iseloomulikke tunnuseid ja vaimulaadi 10) Ajas orienteerumise oskus väga hea - mõistab seoseid, eristab fakti arvamusest.
4	<ol style="list-style-type: none"> 1) Orienteerub erinevatest teabeallikatest. 2) Kasutab ühiskonnast sõnavara piisavalt. 3) Funktsionaalne kirjaoskus piisav. 4) Osaleb diskussioonis. Osaleb muuseumi tundides tihti. 5) Kasutab IKT vahendeid info hankimiseks ning oma töötulemuste esitlemiseks. 6) Allikaanalüüs - leiab olulise info ja kommenteerida. 7) Mõisteid ja fakte tunneb hästi, aga eksib nendes kontekstis kasutades. 8) Ajas orienteerumise oskus hea (mõistab seoseid piisavalt).
3	<ol style="list-style-type: none"> 1) Orienteerub erinevatest teabeallikatest.

	<p>2) Kasutab ühiskonnast sõnavara mitte piisavalt.</p> <p>3) Funktsionaalne kirjaoskus mitte piisav.</p> <p>4) Osaleb diskussioonis. Osaleb muuseumi tundides haruharva.</p> <p>5) Kasutab IKT vahendeid info hankimiseks ning oma töötulemuste esitlemiseks.</p> <p>6) Allikaanalüüs - mitte alati oskab leia olulise info ja kommenteerida.</p> <p>7) Mõisteid ja fakte tunneb puudulikult ja eksib nendes kontekstis kasutades.</p> <p>8) Ajas orienteerumise oskus nõrk (mõistab seoseid ebapiisavalt).</p>
2	<p>1) Orienteerub erinevatest teabeallikatest (sh ajalookaardid) ebapiisavalt.</p> <p>2) Kasutab ajaloolist sõnavara ebapiisavalt.</p> <p>3) Funktsionaalne kirjaoskus ebapiisav (kriitiline mõtlemine, arutlusoskus, järelduste tegemine ja seoste loomine ning oma seisukoha kujundamine ja põhjendamine puudub).</p> <p>4) Ei osale diskussioonis. Ei osale muuseumi tundides.</p> <p>5) Ei kasuta IKT vahendeid info hankimiseks ning oma töötulemuste esitlemiseks.</p> <p>6) Allikaanalüüs - ei leia olulist infot ja ei oska seda kommenteerida.</p> <p>7) Ajas orienteerumise oskus puudulik (ei mõista seoseid).</p>
1	Üldteadmised ei vasta õppekava nõuetele.

5. Õppekirjandus

- Mart Laar, Lauri Vahtre. Lähiajalugu gümnaasiumile. I osa. Avita, 2014.
- erinevad materjalid Internetist

6. Õppevahendid

- allikmaterjalid ja töölehed
- ajalooatlas gümnaasiumile
- vihik